

Митрофанов А.А. – Одеса: Вид-во Одеського юрид. ін-ту НУВС, 2004. – 132 с.

5. Коробеев А.И. Советская уголовно-правовая политика: проблемы криминализации и пенализации: монография / Коробеев А.И. – Издательство Дальневосточного университета, 1987. – 268 с.;

6. http://gska2.rada.gov.ua/pls/zweb_n/webproc29?id=

ОКРЕМІ ПИТАННЯ ІСТОРІЇ РОЗВИТКУ ПРЕДМЕТА КРИМІНАЛІСТИКИ

7

Харченко І.Г.
доцент кафедри
кримінального права
Юридичного інституту
Прикарпатського національного університету
ім. В. Стефаника,

Сучасний етап розвитку криміналістики, перспективи останньої знаменуються активними дослідженнями всіх її складових – загальної теорії криміналістики, криміналістичної техніки, криміналістичної тактики і криміналістичної методики. У галузі загальної теорії криміналістики триває процес самоідентифікації предмета цієї науки. Одним із значних напрямів розвитку криміналістики нині є адаптація її досягнень до діяльності тих професійних учасників кримінального судочинства, які раніше не позначалися як суб'єкти судового дослідження злочинів криміналістичними засобами – прокурора та адвоката-захисника у кримінальних справах: розробка тактики, методики їх діяльності, а також можливостей використання ними засобів криміналістичної техніки. Теоретичні дослідження у цьому плані, зокрема

криміналістичних аспектів діяльності адвокатів-захисників, у останні роки проводяться досить активно, відображаючи тим самим потреби у них правозахисної практики.

Уявлення про предмет криміналістики складалося й уточнювалося із розвитком самої науки.

Так, Г.Ю. Манне спробував ще в 1921 р. визначити предмет криміналістики і вважав, що ним є, «по-перше, способи скоєння злочинів, професійні особливості і побут злочинців (їх жаргон, їх марновірства і т.д.) і, по-друге, прийоми розслідування злочинів, включаючи ідентифікацію злочинців» У першому, розгорненому визначенні предмета криміналістики, запропонованому в 1925 р. І.Н. Якимовим, указувалося, що предметом вивчення криміналістики є найбільш доцільні способи і прийоми застосування методів природничих, медичних і технічних наук до розслідування злочинів і вивчення фізичної і моральної особи злочинця, а метою – допомога правосуддю в розкритті матеріальної істини в кримінальному процесі [1. с. 2-3]

Об'єднання поглядів західних криміналістів з'ясувалося у формулюванні визначення предмета криміналістики в першому колективному радянському підручнику із криміналістики для юридичних вузів, що вийшов у 1935 р. Радянська криміналістика – зазначалося, що у вступі – це розслідування злочинів, це наука про способи застосування даних загально-природничих наук у розкритті та розслідуванні злочинів.

1980 р. І.Ф. Пантелєєв сформулював свою концепцію предмета криміналістики. Коротко вона полягала в наступному.

1. Запропоновані визначення криміналістики як науки про розслідування злочинів або науки про закономірності

виникнення, збирання, дослідження, аналіз і використання доказів неминує розмивають чіткі межі між предметом науки кримінального процесу і предметом криміналістики, намагаються відділити доказове право від предмета науки кримінального процесу.

2. «Враховуючи, що розслідування злочинів – категорія кримінально-процесуальна, визначення криміналістики як науки про розслідування логічно призводить до хибного висновку про те, що криміналістика — процесуальна наука. Таким чином, завуальовується межа між криміналістикою і наукою кримінального процесу, криміналістика втрачає свою наукову самостійність і перетворюється на спеціальну (особливу) частину курсу кримінального процесу» [2, с. 11-12].

3. «Визначення криміналістики як науки про розслідування і попередження злочинів неминує допускає (і це спостерігається особливо останнім часом) віднесення до предмета криміналістики не тільки кримінально-процесуальних, але і кримінально-правових і кримінологічних проблем» [2, с. 12].

4. «Криміналістика навчає не тільки, як розслідувати злочини, а також як їх розкривати. У цій ролі, вона обслуговує і кримінальне судочинство і оперативно-розшукову діяльність органів держави, наділених цією функцією» [2, с. 14].

5. Розкриття злочинів може здійснюватися як оперативно-розшуковим, так і процесуальним шляхом. «Криміналістика є наукою про розкриття та розслідування злочинів».

Отже, криміналістика – наука про закономірності механізму злочину, виникнення джерел інформації про злочин і його учасників, збирання, дослідження, аналізу і використання доказів і заснованих на пізнанні

цих закономірностей спеціальних засобів і методів судового дослідження і запобігання злочинам [3, с. 65].

Вважаю, що зроблене уточнення визначення предмета криміналістики знімає ті заперечення, які, з моєї точки зору, заслуговують уваги. Зокрема Р.С. Белкін вважає:

1. У предмет криміналістики включаються закономірності механізму злочину, тобто закономірності підготовки до його здійснення, вибору і формування способу здійснення і приховання злочину, і здійснення злочинного задуму.

2. Замість терміна «докази» вводиться новий термін «інформація» як сукупність про механізм злочину і його учасників.

3. Вказівка на спеціальний, тобто криміналістичний, характер засобів і методів судового дослідження і запобігання злочинам відмежовує ці засоби і методи від засобів і методів, що становлять предмет процесуальної науки.

Е.І. Зуєв дійшов висновку, що «криміналістика – спеціальна юридична наука про закономірності виникнення інформації, яка сприяє попередженню, розкриттю і розслідуванню злочинів, її збиранню і використанню за допомогою технічних засобів, що розробляються на основі пізнання цих закономірностей, тактичних прийомів і методичних рекомендацій» [4, с. 11].

В.Е. Корноухов на перший план у визначенні предмета поставив вивчення об'єктів пізнання, а на другий – мета і результат цього пізнання. Визначення предмету криміналістики в його інтерпретації виглядає таким чином: «криміналістика – це наука, що вивчає злочинну діяльність і діяльність слідчого (родовий об'єкт) з метою пізнання закономірностей процесів віддзеркалення і пізнання і

розробки на цій основі методів практичної діяльності: стратегії і методики з розслідування злочинів, тактичних прийомів і їх комбінацій по проведенню окремих слідчих дій; техніко-криміналістичних засобів і технічних прийомів із виявлення і фіксації слідів злочину і методик із дослідження речових доказів» [5, с. 17].

Це визначення викликає низку серйозних зауважень. Об'єктом криміналістики служить не взагалі злочинна діяльність і не в загальному діяльність слідчого (до речі, не тільки слідчого), а лише функціональна сторона цих видів діяльності.

З огляду на предмет криміналістики, який в традиційному аспекті достатньо дискусійний і серед учених-криміналістів не має єдиної думки щодо конкретної дефініції, на мою думку, найбільш обґрунтованим є визначення предмета криміналістики, дане Р.С. Белкіним

Література:

1. Якимов И.Н. Криминалистика / Якимов И.Н. – М. – 1925.
2. Пантилеев И.Ф. Теоретические проблемы советской криминалистики / Пантилеев И.Ф. – М., 1980 – с. 831
3. Р.С. Белкин Курс криминалистики / Белкин Р.С. – М., 2001 – С.837
4. Криминалистика (актуальные проблемы) – М., 1988 – С. 358
5. Корнухов В.Е. и др. Основы общей теории криминалистики / Корнухов В.Е. – Красноярск. – 1993. – С. 873